

En jämlikhetsunion: Strategi mot rasism 2026–2030

Arbetsmarknadsdepartementet

Dokumentbeteckning

COM (2026) 12

Celexnummer 52026DC0012

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén En jämlikhetsunion: Strategi mot rasism 2026–2030

Sammanfattning

Den 20 januari presenterade kommissionen meddelandet En jämlikhetsunion: Strategi mot rasism 2026–2030. Strategin bygger vidare på den tidigare handlingsplanen mot rasism 2020–2025 och omfattar både riktade åtgärder och åtgärder för att integrera arbetet mot rasism i allt EU-arbete. Strategin syftar till att befästa unionens värden och motverka all form av rasism, inklusive antisvart rasism, antiziganism, antisemitism, antiasiatisk rasism och antimuslimskt hat.

I strategin presenteras kommissionens nya initiativ och fortsatta arbete samt åtgärder som medlemsstaterna uppmanas att vidta i frågor som rör bl.a. kunskapshöjande insatser om rasism i historien och idag, förbättrad datainsamling, åtgärder för att stärka skyddet mot diskriminering, hatbrott och hatretorik, samt för att stärka samarbetet med bland andra civilsamhällets organisationer.

Regeringen välkomnar kommissionens meddelande om en strategi mot rasism 2026–2030.

1. Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

EU:s fördrag föreskriver att respekten för människans värdighet, jämlikhet och respekten för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter, är delar av unionens värden. Medlemsstaternas samhällen ska bl.a. kännetecknas av mångfald, tolerans och icke-diskriminering.

Diskriminering på grund av etnicitet är förbjuden genom rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung, likabehandlingsdirektivet. Likaså är det en grundläggande rättighet enligt EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna att inte utsättas för diskriminering.

Kommissionen antog 2020 en handlingsplan mot rasism vilken löpte till och med 2025. I genomförandet av handlingsplanen samordnades samarbetet mellan kommissionen och medlemsstaterna i en undergrupp inrättad för ändamålet under kommissionens högnivågrupp för icke-diskriminering, jämlikhet och mångfald. Av kommissionens genomföranderapport om handlingsplanen framgår att framsteg har gjorts sedan dess antagande, bl.a. genom att flera medlemsstater har tagit fram nationella handlingsplaner mot rasism. Samtidigt konstateras att situationen för människor som utsätts för rasism inte har förbättrats och att detta ställer krav på fortsatta insatser.

I de politiska riktlinjerna för kommissionen för perioden 2024–2029 tillkännagavs att kommissionen avsåg att anta en ny strategi mot rasism för perioden efter 2025. Kommissionen har därefter genomfört en förankringsprocess med bl.a. ett öppet samråd och dialog med berörda aktörer för att bedöma hur nationella insatser mot rasism bättre kan stödjas genom EU:s ramverk.

Kommissionen presenterade meddelandet den 20 januari 2026.

1.2 Förslagets innehåll

I meddelandet slår kommissionen fast att rasism strider mot EU:s grundläggande värden och är skadlig för dess socioekonomiska sammanhållning.

I strategin konstateras att EU:s handlingsplan mot rasism 2020–2025 stärkte skyddet mot diskriminering, ökade stödet till civilsamhället och bidrog till att många medlemsstater tog fram egna handlingsplaner. Samtidigt framgår att nästan två av tre européer år 2023 fortfarande uppfattade att diskriminering var utbredd i deras EU-medlemsstat trots dessa framsteg, vilket kommissionen menar motiverar en mer långsiktig strategi.

Av strategin framgår att den syftar till att motverka all form av rasism, inklusive antisvart rasism, antiziganism, antisemitism, antiasiatisk rasism och antimuslimskt hat. Den är vidare nära kopplad till övriga EU-strategier som syftar till att främja jämlikhet och anges utgå från ett intersektionellt angreppssätt för att ta hänsyn till den utsatthet som individer kan uppleva när de möter multipel och intersektionell diskriminering. Strategin kompletterar vidare det arbete som genomförs av kommissionens tre samordnare för att bekämpa rasism, för att bekämpa antisemitism och främja judiskt liv, samt för att bekämpa antimuslimskt hat. Den kompletterar även kommissionens arbete för romers jämlikhet, inkludering och deltagande, för skyddet av grundläggande rättigheter och för bekämpningen av hatbrott.

I strategin presenteras kommissionens nya initiativ och fortsatta arbete samt åtgärder som medlemsstaterna uppmanas att vidta inom ett antal områden:

- Att bekämpa strukturell rasism
- Rättstillämpning och skydd mot rasistiskt hat och diskriminering
- Stärka social jämlikhet och sammanhållning
- Stärkt partnerskap
- Kommissionens interna arbete

I det första avsnittet beskriver kommissionen hur den rasism som ackumuleras under en livstid, som förhindrar tillgång till lika möjligheter och som kan bestå över generationer ofta kallas för ”strukturell rasism”. Kommissionen konstaterar att medlemsstaterna redan uppmärksammar dessa utmaningar inom ramen för deras nationella arbete mot rasism och föreslår att en arbetsdefinition av strukturell rasism tas fram. I strategin aviseras bl.a. utbildnings- och kunskapshöjande åtgärder om rasism i historien och idag, insatser för att motverka rasism i media, inklusive sociala medier, och för att främja forskning på området. Kommissionen uppmanar även medlemsstaterna att genom sina nationella statistikmyndigheter förbättra insamlingen av s.k. jämlikhetsdata.

Det andra avsnittet handlar om rättstillämpning och att stärka skyddet mot rasistiskt hat och diskriminering. Bland annat uppmärksammas tillämpningen av lagstiftning i relation till artificiell intelligens (AI) och risker med diskriminerande algoritmer. Kommissionen uppmanar medlemsstaterna att bättre säkerställa efterlevnaden av EU-rätten gällande hatbrott och icke-diskriminering, inklusive genom att stärka sanktionssystemen, intensifiera insatserna för att motverka hatbrott på nätet, införa utbildningsprogram för att förbättra offentliganställdas förmåga att identifiera och motverka rasistiska fördomar, samt genomföra åtgärder för att bl.a. motverka diskriminerande profilering inom polisen.

Det tredje avsnittet handlar om att stärka social jämlikhet och sammanhållning genom inkluderande utbildning och åtgärder för att motverka rasism och diskriminering i arbetslivet, på bostadsmarknaden, inom hälso- och sjukvården och i sociala skyddssystem. Av strategin framgår att kommissionen avser att stödja medlemsstaterna i detta arbete. Dessa uppmanas bl.a. förbättra tillgången till utbildning, kompetensutveckling och sysselsättningsmöjligheter för marginaliserade grupper och utforma hälso- och sjukvård med hänsyn till att rasism kan påverka människors hälsa.

Det fjärde avsnittet handlar om främjande av partnerskap och behov av arbete på olika nivåer. Kommissionen konstaterar att insatser för att bekämpa rasism i första hand måste hanteras på nationell, regional och lokal nivå och avser att stödja medlemsstaterna i detta arbete. Mandatet för undergruppen för nationellt genomförande av EU:s handlingsplan mot rasism avses stärkas och kandidatländerna bjudas in till att ansluta sig. Av strategin framgår vidare att kommissionens samordnare för arbetet mot rasism fortsätter sitt arbete bl.a. med att främja strukturerad dialog med civilsamhället och organisationer som företräder människor som utsätts för rasism. Kommissionen presenterar även initiativ för att fördjupa samarbetet med bl.a. FN och Europarådet i dessa frågor. Vidare uppmanas medlemsstaterna att ta fram nationella handlingsplaner mot rasism och främja utvecklingen av lokala handlingsplaner mot rasism. Av strategin framgår att vissa medlemsstater har utsett nationella samordnare mot rasism samt för bekämpning av antimuslimskt hat och antisemitism, en modell som kommissionen uppmanar medlemsstaterna att följa.

I det femte avsnittet presenteras kommissionens interna arbete för att motverka rasism och diskriminering. Kommissionen uppmanar även medlemsstaterna att införa nolltolerans mot trakasserier inom den offentliga sektorn och systematiskt erbjuda utbildningar riktade till offentliganställda för att motverka fördomar och bidra till mångfald.

Kommissionen framför att de avser att följa upp genomförandet av strategin genom bl.a. en halvtidsrapport.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandet innehåller inte några förslag till lagstiftningsåtgärder, varför det i sig inte får några effekter på det svenska regelverket.

1.4 Budgetära konsekvenser och konsekvensanalys

Meddelandet innehåller inte några konkreta förslag som medför direkta budgetära konsekvenser

2. Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar kommissionens meddelande om en strategi mot rasism 2026–2030. Att bekämpa rasism är en integrerad del av arbetet med att upprätthålla respekten för unionens värden, inklusive stadgan om de grundläggande rättigheterna. Det är viktigt att strategin säkerställer kontinuitet från arbetet med den tidigare handlingsplanen mot rasism 2020–2025. Samtidigt hade en tydlig struktur för mål och uppföljning av strategin varit önskvärd, liksom att strategin på ett tydligare sätt tog utgångspunkt i den varierande situationen i medlemsstaterna.

Regeringen välkomnar att strategin syftar till att åstadkomma ett samlat arbete för att motverka all form av rasism samtidigt som specifika former av rasism synliggörs. Denna inriktning skapar förutsättningar för att fånga upp olika grupper utsatthet och öka insatsernas träffsäkerhet. Det är välkommet att strategin även fortsatt inkluderar åtgärder för strukturerad dialog med civilsamhället. Regeringen välkomnar kommissionens ambition att fördjupa samarbetet med internationella organisationer på området.

I fråga om aviseringar om konkreta initiativ anser regeringen att Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans (ECRI) definitioner på området ska vara vägledande, och att kommissionen tar fram en begreppsdefinition bör inte ändra detta. Inom forsknings- och innovationspolicy bör fokus vara på excellens och konkurrenskraft, och regeringen anser därför att frågan om riktlinjer för intersektionalitet på området inte är prioriterat.

Strategins fokus på att säkerställa tillämpning av gällande lagstiftning är viktigt, särskilt i fråga om hatbrott och diskriminering. Det är välkommet att tyngdpunkten i förhållande till medlemsstaterna ligger på stöd och verktyg samt utbyte av erfarenheter och idéer, vilket kan bidra till att stärka effektiviteten i pågående nationella åtgärder i alla medlemsstater. Åtgärder inom ramen för strategin som medför nya initiativ till bindande regler ska undvikas.

Övergripande uppgifter om befolkningens sammansättning och levnadsförhållanden utgör ett viktigt underlag för att utforma och följa upp åtgärder på området. Samtidigt är sådan datainsamling komplex och det är av stor vikt att upprätthålla medlemsstaternas utrymme att agera utifrån den nationella situationen samt de förutsättningar och behov som råder i respektive stat. I första hand bör därför EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA) på lämpligt sätt fortsätta samla in data kopplat till rasism för att möjliggöra ett evidensbaserat beslutsfattande.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är för närvarande inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är för närvarande inte kända.

2.4 Remissinstansernas och andra intressenters ståndpunkter

Meddelandet har inte sänts på remiss.

3. Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte aktuellt då det rör sig om ett meddelande.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Inte aktuellt då det rör sig om ett meddelande.

4. Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Ingen förhandling är aktuell då det rör sig om ett meddelande. Löpande uppföljning av strategins genomförande väntas ske inom Europeiska unionens råd enligt tidigare etablerat arbetssätt. Likaså kommer strategins genomförande diskuteras mellan medlemsstaterna och kommissionen inom den undergrupp som inrättats för ändamålet under kommissionens högnivågrupp för icke-diskriminering, jämlikhet och mångfald.

4.2 Fackuttryck och termer

Rasism:

Begreppet rasism syftar på uppfattningar om att människor på grund av föreställningar om ras, nationellt, kulturellt eller etniskt ursprung, religion, hudfärg eller annat liknande förhållande är väsensskilda från varandra och att de därmed kan eller bör behandlas på olika sätt. Detta uttrycks i hög grad i hierarkiska föreställningar om påstått överlägsna och underlägsna människor, men kan också komma till uttryck i tankefigurer om att vissa grupper av människor bär på särskilt klandervärda personlighetsdrag, i hemlighet utövar makt, eller är en allmänt nedbrytande kraft i samhället.

Rasism kan leda till handlingar, t.ex. hatbrott eller diskriminering. Genom historien har rasismen ofta haft utgångspunkt i pseudovetenskapliga föreställningar om biologi i större utsträckning än vad den har i dag. Ett rasbiologiskt synsätt finns dock fortfarande i olika extrema miljöer, t.ex. i den högerextrema så kallade vit makt-miljön.

Rasism tar sig olika uttryck i samhället. Den mest uppenbara formen är när en person medvetet och explicit uttrycker sig eller agerar rasistiskt i något sammanhang. Men rasism kan också uttryckas omedvetet, t.ex. som en konsekvens av olika fördomar som förekommer i samhället, ofta sedan lång tid tillbaka. Denna form av rasism benämns ofta som strukturell rasism. Medvetna

eller omedvetna föreställningar om individers grupptillhörighet kan få till följd att människor får olika tillgång till rättigheter och möjligheter i livet.

Definition från regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott (A2024/01394).

Hatbrott:

Brotten hets mot folkgrupp och olaga diskriminering samt andra brott där ett motiv för brottet har varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning, kön, könsidentitet eller könsuttryck eller annan liknande omständighet. (Se 16 kap. 8 och 9 §§ samt 29 kap. 2 § 7 brottsbalken).

Jämlikhetsdata:

Uppgifter som behövs för att formulera och följa upp läget för jämlikhet och icke-diskriminering. Begreppet jämlikhetsdata omfattar all data som är av relevans för området – såväl kvalitativa som kvantitativa uppgifter.

Definition från Europeiska kommissionens handbok om jämlikhetsdata (2016). Begreppet motsvarar det engelska *Equality data*.